

Stuttner Berta báróné.

Írta: REICHENHALLERNÉ PETHEŐ IRÉN.

— Ez az utazás az utolsó erőfeszítése az én, immár a végéhez közeledő pályámnak — írta haza Stuttner báróné 1912 június 16-án a Newyork-hajóról, közvetlen az Amerikában való kikötés előtt — s elhihetik nekem, hogy szent komolysággal jöttem ide, és fogok itt munkámhoz látni...

Ez a szent komolyság volt a hatóereje az ő egész életmunkájának, aminthogy minden nagy életnek és nemes, nagy sikernek ez a titka. S most, mikor alig két esztendő múlva már beteljesült az a borongós előérzet, mely a fenti sorokból szól, a régi szójárással szinte azt kellene mondanunk, hogy a békeeszme rajongója mint »katoná« halt meg, mint holtig hü katonája annak a fehér zászlónak, melyre ő szívében felesküdt, s amelytől sem gúny, sem lekicsinylés, sem az elfáradás az önként vállalt óriás munkában — egy pillanatra sem tudták őt eltéríteni.

Most, hogy a góthai krematóriumban a »Tűzvarázs« hatalmas hangjai mellett elhamvadt a test, mely olyan forró szívnek, olyan ragyogó szellemnek a földi hüvelyke volt, egy kiválóképpen nagyszabású, romantikus élet nyert befejezést Stuttner báróné mint Kinszky grófné született 1843-ban Prágában s már mint gyermek és egészen fiatal leány elárulta rendkívüli képességeit. Első rajongása a művészetnek szólt, igen szép hangját Baden-Badenban, majd Parisban művelték ki híres ének mesterek. Ifjúságának jelentős momentuma a közte és a mingréliai Dedopali hercegnő között szövődött benső barátság, főként pedig az ő rövid mátkasága Wittgenstein herceggel, ki egy amerikai út közben, a tengeren hirtelen elhunyt. Ez a nagy fájdalom annál lesújtóbban érte az ifjú grófleányt, mert ekkorra már árvaságra jutott, s most vagyon nélkül, tisztán saját erejére utalva, találta magát szemben az élettel.

A bécsi Stuttner báró családjában nevelőnői állást vállalt, nem sejtve, hogy ezzel a lépéssel sorsának milyen jelentős fordulatához ér. A család elsőszülött fia ugyanis komoly, mély érzelemmel megszerette őt és a fiatal férfi szerelme teljes viszonzásra talált. A szülők beleegyezését azonban még csak remélniök sem lehetett s minthogy lemondani semmi áron nem akartak, 1876-ban, titkos házasságkötés után, megszöktek Dedopali hercegnőnek a Kaukázusban levő birtokára. Túl soká nem akarván igénybe venni a baráti vendégszeretetet, később Kutaisz-ba, majd Tifliszbe költözött a fiatal pár, hol a férj is, a feleség is nyelv- és zeneórák adásával, valamint a bécsi lapoknak küldött tudósításokkal és szépirodalmi munkákkal iparkodtak biztosítani

megélhetésüket. De gondterhes, nehéz napokat is láttak, viszont az őket környező idegenszerű, színpompás világ ki-fejlesztette mindkettőjük írói képességét, s mire majdnem tíz esztendei távollét után visszatérhettek hazájukba, hatalmasan kiszélesedett látókört és már ismert írói nevet szereztek maguknak.

Az asszonyé volt a fényesebb, a jelentősebb. Már az 1885-i írói kongresszuson Berlinben nagyon ünnepezték őt; a rákövetkező évben megjelent két könyve »Schriftstellerroman« és »Maschinenzeitalter« csak növelték hírnevét, míg végre 1889-ben »Die Waffen nieder!« című regény meghozta a világsikert, mert azt a könyvet nyomban minden nagy nemzet nyelvére lefordították.

Ekkor a báróné ismerte már Alfred Nobel-t és Felix Moscheles-t, ekkor már szövődtek azok a szálak, melyek őt a nyugaton kialakulni kezdett békemozgalomhoz fűzendők voltak. Nagyszerű könyvével azután egy csapásra a mozgalomnak homlokterére lépett, annak legerősebb munkásává vált, hiszen abban az időben a békeeszme népszerűsítése minél tágabb körben volt a legfontosabb feladata s azt senki sem végezhette jobban, mint ennek a nagyszívű asszonynak lángszavú, megrázó könyve.

Hogy ez a könyv hívta életre úgy az osztrák mint a német Békeegyesületet — pedig a békeeszme annak megjelenéséig mindkét országban jóformán ismeretlen volt — ezt a halhatatlan érdemét Stuttner bárónénak elismerik a mai új utakra tért, a tudományos pacifizmusnak is minden legkiválóbb képviselői.

1895-ben a Magyar Békeegyesület megalakítása következett, 96-ban a Világbéke Kongresszus és az Interparlamentáris Konferencia Budapesten, — mindkettőnél nagy szerep és munka jutott a bárónénak is, ki a siker érdekében minden befolyását, nagy személyes összeköttetéseit latba vetette.

A rákövetkező évben királyunk őt hosszabb magánkihallgatáson fogadta, s néhány hónapra rá megjelent a cár békemanifestuma, melynek előidézésében a báróné könyvének szintén volt része.

1899 május 18-án pedig összeült az első Hágai Konferencia, hol már nem magánemberek tárgyaltak, hanem a kormányok hivatalos képviselői, s az egyetlen nő, ki a megnyitó ünnepségre meghívót kapott, s azon részt vett, Stuttner báróné volt.

Ekkor már a világ minden ismert nevű pacifistájával érintkezésben állt, mindnyájan tisztelőivé szegődtek. Így Muraviev, Werescsagin, Bloch, D'Estournelles, Richet, Passy, hogy csak a legismertebb neveket említsük. Nobel viszont,

tett bizonyosságot a békeügy jövőjébe vetett hitéről és a Nobel-békedíjban megteremtette a lehetőségét annak, hogy a békeügy munkásai élvezhessék jutalmát önzetlen fáradozásaiknak, melyek az emberiség számára boldogabb jövőt ki-vannak és fognak megteremteni.

Az irodalmi munka sem szünetelt. Megjelent a »Martha's Kinder« című regény, a »Die Waffen nieder!«-nek folytatása, a Párisi Békekongresszus után pedig 1901-ben a Suttner-pár megülte ezüstlakodalmát.

1902-re a luzerni Háború és Béke Múzeumának megnyitása s a monacói Albert herceggel való megismerkedés esik, mely csakhamar barátsággá vált. Ez az év mégis a gyász éve lett, mert karácsonya táján a halál elragadta a báróné férjét, minden nemes törekvésének hű társát s osztályosát.

Az előkelő lelkek a munkában találnak vigaszt, s a báróné számára sem voltak a gyász évei a pihenés évei. Már 1903-ban, a Monacói Békeintézet létesítésénél, majd Berlinben a Nőszövetség kongresszusán munkában látjuk őt, 1904-re esik első amerikai útja, s ottani előadások egész sorozata. A rákövetkező évben, a huszonnyolc német városra kiterjedt előadási körút után éri a bárónét a Nobel-békedíjjal való kitüntetés világraszóló tisztessége.

Ezt követi Stockholmban a köteles Nobeldíj-előadás, melyet a skandináv országokon át valóságos diadalut követ. Jövő nyáron Londonban van mint meghívott vendég az Interparlamentáris Konferencián, majd Skóciában a Carnegie híres skibói várkastélyának vendége. Ugyanez évben jelennek meg több vaskos kötetben a memoárjai, s pár évre rá utolsó nagy regénye »Der Menschheit Hochgedanken.«

Ha ebben a könyvében a benne foglalt nemes szerelmi történet visszaadásában alább is hagyott már a költői hév, ha az közvetlenség dolgában már nem is oly megkapó, mint az ő legnagyobb műve, az eszmei rész csak annál tisztultabb, annál magasabbban szárnyal.

E főmunkák megemlítése mellett sok kiváló röpiratának felsorolásába itt nem bocsátkozhatunk, fel kell azonban említenünk a »Friedenswarte« lapnak »Randglossen zur Zeitgeschichte« rovatát, melyet kezdettől fogva Suttner Berta irt, hol éles elmével, akár a gúny fulánkjával is ostromozta a napi politikának népeketrontó rövidlátását, eltévelyedéseit, s hol a ragyogó sorok között annyiszor láttuk megcsillanni a jogos felháborodásának egy-egy könnyét. Itt számolt ő be az utolsó, második amerikai útjáról is, mely a sikerek, az ünneptetések hosszú láncolata volt bár — azok felett ő szerényen elsiklott, de kiemelte, hogy az amerikai tapasztalatok legbecsesebbje számára az, hogy ott a nevelők, tanítók az elemi iskolában csakúgy, mint az egyetemek leghíresebb kapacitásai, mind meg vannak győződve arról, hogy a világ a Béke felé halad, s mind a Béke szellemében vezetik az ifjúságot.

Suttner báróné tiszta emberszeretetből, az emberi felelősségérzetet akarta felkelteni s szóhoz juttatni a nemzetközi viszonylatokban is. Az ő ébresztő, elindító munkája: a szív munkája volt, par excellence n ő i munka és mégis óriási, mint evolúció, mint hatás, mint eredmény egyaránt.

A koronája pedig ennek a küldetéses életnek a halál, az a szépségben való meghalás, mely őt szellemi erejének teljében, még egyre sokasodó diadalok közül a zenithről szólította el, mikor szeme látta már közeledni, mindegyre közeledni az ígéret Földjét.

Mert jól mondja Sir Edward Grey: a háború hívei még nem haltak meg, de a béke hívei már túlsúlyban vannak.